وەزارەتی تەندروستی
ژمارە: ٩٨٣٥ لە ٢٠٢٢/٧/٦
پاڵپشــت بە مــاددەی (حەوتەم) لە یاســای وەزارەتــی تەندروســتی ژمــارە (١٥) ی ســاڵی ٢٠٠٧ ئەم ڕێنماییانەی خوارەوەمان دەرکرد :-

ڕێنمایی ژمارە(٥)ی ساڵی ٢٠٢٢

ڕێنماییی مۆڵەت پێدانی (کارگەی بەرهەمە گیایی و سروشتیەکان و ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی و شێوەی دەرمانسازی و گژوگیایی سروشتی و قوتوبەندکردنی بەرهەمە گیاییەکان) لە هەرێمی کوردستان- عێراق

ماددەی (١): پێناسەکان
بــۆهەریەك لە ووشــە و زاراوەکــان کەدێــت لە هەرشــوێنێکدا بێــت مانــایەکی تــایبەتی هەیە وەك لە خوارەوەدا هاتووە.
١- **وەزارەتی تەندروستی:-** وەزارەتی تەندروستی هەرێمی کوردستان - عێراق.
٢- **وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی :** وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێمی کوردستان - عێراق.
٣- **بەڕێــوەبەرایەتی کــۆنترۆلی دەرمــان (KMCA)** لایەنــی تایبەتمەنــد بە ڕێــگە پێــدان بە هێنــان و پشکنین و چاودێری بازاڕی دەرمان لە هەرێمی کوردستان.
٤- **سەندیکایی دەرمانسازانی کوردستان - عێراق/** بەرپرسە لە پێدانی مۆڵەتی هەموو دەرمانخـانەو کۆگاکانی دەرمان /کوردستانی - عێراق
٥- **شــێوەی ژەمــی دەرمــانی:** (Pharmaceutical Dosage Form) دوایــن شــێوەی ئامــادەکراوی دەرمــانە بــۆ بەکارهێنــان لە لایەن بەکــار هێنەرانــیەوە کە لەدەرمــانی گیــایی و ڕووەکــی یــان ئامادەکراوی ڕووەك یــان ئامــادەکراوی سروشــتی یــاخود بەرهەمــی کیمیــایی پێکــدێت لە شــێوەی خەپلە یان کەپسول یان هاڕاوە یان دەنکۆڵە یان گیراوە بە هەموو شێوەیەك یــان بــۆیە یــان فتیــل یان مەرهەم یان کرێم یان موشەمای پێست یان پرژێن.
٦- **ڕووەکی سروشتی پزیشکی** : (Herbal Plant) هەمو ئەو ڕوەکانەیە چ بە تەڕی یان وشکی بێت پێکهاتەکەی ماددەی کیمیای سروشتی و کاریگەری فیسیۆلۆژی یــان دەرمــانی هەیە بەکاردێــت بــۆ دەستنیشانکردن یان چارەسەر یان بەرگری کردن و خۆپاراستن لە نەخۆشی بەمەرجێك ڕووەکەکە وەکــو خــۆی بێــت هــیچ جــۆرە کردارێکــی چنــدراو ، هــاڕدراو ، پــاڵاوتن ، گوشــراو ، پــارچەکردن ، دڵۆپاندن ، یاخود چڕکردنەوەی بەسەردا نەهاتبێت.
٧- **بەرهەمی سروشتی** :(Natural Product) ئەو مــادەییە کە دەرهێنــراوە لەڕووەك ، یــان ئــاژەڵ و گیانداران یان کانزاکان، یان وردبینە زیندەوەرەکان ،یان گیــانەوەرە دەریاییەکان،دەشــێت تەڕ یــان وشــك بێــت ، وەبەکاردەهێنــدرێت بــۆ دەســت نیشــان کردنــی نەخۆشــی یــان خۆپاراســتن یــان چارەســەری سروشــتی مــرۆڤ ، وەبنچینەکــانی مــوڵەت پێــدانی بەرهەمە ڕووەکیەکــانی بەســەردا جێبەجێ دەبیت .

٨- **ئامادەکراوی ڕووەکی** :(Herbal Preparation) ئەو مادەیەیە کە چنراوە یان هاڕدراوە یان پاڵاوتە یان بۆیەیە یان ڕۆنی ڕووەکییە یان چرێشە یان کرێم یان گوشراوە یاخود دووگیا یان زیاتری تێکەڵ کراو کە ناونراوە(دەرمانی گیایی)....هتد کەبەهۆی کرداری پارچەکرن یان تەکنیکی تایبەت یان دڵوپاندن و چڕکردنەوە بەدەست هاتووە وە ئەتوانێت وا دابنرێت کە ئامادەکراوی ڕووەکی هەموو مادده چالاکەکانی بنوێنێت کەچارەسەری تێدایە جا گرنگیەکەی زانرابێت یان نا.

٩- **شوێنی فرۆشتنی گژوگیای سروشتی :** شوێنێکی تایبەتە بە فرۆشتنی گژو گیای سروشتی بە ووشکی یان تەڕی بەبێ شێوەی دەرمانی یان نەبوونی هیچ سیفەتێکی چارەسەری بۆ ئەو گیایە ، بەڕێوە دەبرێت لە لایەن کەسێك کەوا بڕوانامەکەی(کەمتر نەبێت لە پۆلی نۆیەمی بنەڕەتی و شارەزایی هەبێت لە گژوگیای سروشتی)

١٠- **شوێنی فرۆشتنی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی پزیشکی:-** دامەزراوەیەکی تایبەتە بە ڕووەکی پزیشکی و ئامادەکراوی ڕووەکی پزیشکی (تەواوکەری خۆراکی)یان دەرمانی تێکەڵکراو کە بنەڕەتێکی ڕووەکی هەیە بەڕێوە دەبرێت لەلایەن دەرمانسازێکی ڕێپێدراو لە سەندیکای دەرمانسازانی کوردستان.

١١- **شوێنی دەرمانسازی :-** کارگەی دەرمان و ناوەندی شیکردنەوەی دەرمان و نوسینگەی بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندنی پڕوپاگەندەی دەرمان و کۆگای دەرمان و دەرمانخانەکان لە خۆ دەگرێتەوە کە ڕێگە پێدراوبن بەپێی یاسای سەندیکای دەرمانسازان.

ماددەی (٢):

هاوردەکردن و هەناردەکردن و دروست کردن یان ئامادەکردن وئاڵوگۆڕکردنی ڕووەکی پزیشکی یان ئامادەکراوی ڕووەکی یان بەرهەمە پزیشکیەکان یان شێوە ژەمی دەرمانیەکانی کە لێی پێکهاتووە ئەبێت بە مۆڵەتی لایەنە پەیوەندیدارەکان بەپێی ڕێنمایی ژمارە (١١) ساڵی (٢٠١٦)ی وەزارەتی تەندروستی بێت .

ماددەی (٣):

وەزارەتی تەندروستی - بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی / مۆڵەتی کارکردن بەو شوێنانە دەدات کە لەماددەی (١) ئاماژەی پێکراوە .

ماددەی (٤):

مۆڵەتی کردنەوەی کارگەی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی و ئامادەکراوی پزیشکی قوتوبەندکراو بۆ بەدەستهێنانی مۆڵەتی یاسایی لە گرتنە بەری بەدەست هێنانی کارگەی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی پزیشکی ، کە قوتوو بەند دەکرێت لە ڕووەکی پزیشکی بەمەرجێك ناسنامەی تایبەت بە ڕووەکەکە بە شێوەیەکی دیار لە ناو قوتوبەندەکە یان هەڵگری ڕووەکەکە هەبێت ئەم مەرجانەی پێویستە:

١- ئەو لایەنەی کە بە نیازە مۆڵەتی کارگەی ئامادەکاری ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی پزیشکی قوتوبەندکراو وەربگرێت ، پێویستە داواکاری پێشکەش بە (وەزارەتی تەندروستی- بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی / بەشی ئامادەکراوی ڕووەکی وبەرهەمە سروشتیەکان) بکات بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە:

- بەدەست هێنانی ڕەزامەندی لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی.
- بەدەست هێنانی ڕەزامەندی بەنوسراو لە شارەوانی ، بەڕێوەبەری ژینگە و هەرلایەنێکی تایبەتمەند.
- ڕووپێوی شوێنەکە (گشتی و تایبەت).
- پێشنیارکردنی ڕووپێوی بۆ تەلارەکە و دابەش کردنی ناوەوەی. (Lay Out)
- ناوی هێڵەکانی مەبەست بە بەرهەم هێنانی ئامادەکراو.
- ناوی ئامێر و ئامرازەکانی پێشنیارکراو بۆ بەکارهێنانی لە کارگەکەدا.
- سیستەمی پێشنیارکراو بۆ چارەسەرکردنی ئاوی کارگەکە (ناوەکی و دەرەکی).
- سیستەمی پێشنیارکراو بۆ چارەسەرکردنی هەوای کارگەکە.
- لەماوەی مانگێکدا وەڵامی داواکاریەکە دەدرێتەوە لەمێژووی داواکردنیەوە هاوپێچ لەگەڵ هەموو داواکاریەکانی .

ماددەی (٥):

بۆ بەدەست هێنانی کارگەی دروستکردنی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی ، کەپێکدێت لە بەرهەمی پزیشکی یان ڕووەکی سروشتی پزیشکی کە پێویستە قوتوبەند بکرێت، ئەم مەرجانەی خوارەوەی پێویستە.

١- مەرجە گشتیەکان:-

أ-لەکاتێکدا کە تەلارەکە ئامادەبێت لەپێدانی ڕەزامەندی یاسایی لەگرتنەبەری بەدەست هێنانی مۆڵەتی کارگەکە ماوەی نێوان داواکاری بەدەست هێنانی مۆڵەتەکە و ڕەزامەندی پێدانی مۆڵەتەکە بەلایەنی کەمەوە (٦) مانگ دەبێت.

ب- بەدەست هێنانی مۆڵەتی شارەوانی و هەر لایەنێکی تایبەت بەندە بەداواکاری موڵەت.

ج- پێویستە ڕسوماتی کارگەکە پشت پێ بەستراو بێت بۆ تەلارو تەواو بێت بۆ هەموو ئەو دەرخراوانە کە لێی دەنوسرێت و ڕێگەنادرێت هیچ چاکسازیەك بگیرێتە بەر لەشوێنەکەدا پێش بەدەستهێنانی مۆڵەتی لایەنی تایبەتمەند لە وەزارەتی تەندروستی

د- دەبێت ژمارەیەکی تەواو هەبێت لە کارمەندی مرۆیی و شارەزای هونەری و زانستی و کردەیی لە شوێنی کارکردن.

٢- مەرجە تایبەتیەکان:

(٢ - ١) توانای مرۆڤی:

أ- بەڕێوەبەری کارگە.

١- پێویستە پزیشکی دەرمانساز بێت دەست بەردار (متفرغ) بێت مۆڵەت داربێت لە پیشەکەی وە ڕەزامەندی سەندیکای دەرمانسازانی کوردستانی هەبێت.

٢- پێویستە پزیشکی دەرمانسازی ئاماژە پێکراو شارەزای کارکردنی بەلایەنی کەمەوە (٣)ساڵ بێت لە پیشەی دەرمانسازی خۆی.

ب- لێپرسراوی چاودێری جۆرایەتی پێش دەست کردن بەکاری بەرهەم هێنان پێویستە:

- پزیشکی دەرمانساز بێت دەست بەردار بێت ومۆڵەتی سەندیکای دەرمانسازانی هەبێت.
- شارەزای کارکردنی بەلایەنی کەمەوە (٣) ساڵ بێت لەبواری خۆی.

ج- لێپرسراوی تاقیگە دەبێت یەکێك بێت لە دەرچوانی(کۆلێژی پزیشکی دەرمانسازی , کۆلێژی زانست /بەشی کیمیا).
د- کارمەندە هونەریەکان پێویستە ڕاهێندراو بن بۆ کارکردن لە کارگەکەدا و بڕوانامەی ڕاهێنانی هەبێت لەیەکێك لەشوێنە باوەڕپێکراوەکان لە وەزارەتی تەندروستی یان خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی یەوە.
ز- پێویستە لەسەر بەڕێوەبەرایەتی کارگەکە وەزارەتی تەندروستی ئاگادار بکاتەوە لەکاتی گۆڕینی یان وازهێنانی بەڕێوەبەری هونەری یان لێپرسراوی چاودێری جۆریی یان لێپرسراوی تاقیگەکە لەماوەی تەنها هەفتەیەکدا لەمێژووی گۆرانکاریەکە.
ر- دابینکردنی مەرجەکانی سەلامەتی پیشەیی وەك جل و بەرگ کە بۆ کرێکارەکان گونجاوبێت وچاودێری کردنی پاك و خاوێنی گشتی و پابەند بوون بە یاساکانی تەندروستی یەوە وە بڕوانامەی سەلامەتی جەستەیی ساڵانەیان هەبێت لەلایەن وەزارەتی تەندروستیەوە.

(٢-٢)تەلاری کارگە:

- پێویستە کارگەکە لەتەلارێکی سەربەخۆ دابێت و ڕووبەری تەلارەکە لە (٢٥٠٠ م٢) دوو هەزارو پێنج سەد مەتر دووجا کەمتر نەبێت و نزیك نەبێت لەشوێنی دانیشتوان و لەو سنورانە نەبێت کە شارەوانی دیاری کردووە بۆ پیشەسازی.

أ- دابینکردنی مەرجەکانی ژینگەیی و تەندروستی گونجاو .
ب- پێویستە بۆیە پۆشیکی ناوەوەی گونجاو کرابێت بۆ ئاسان سڕینەوە و پاکژکردنەوەو بەرگریکردن لەشێ.
ج - پێویستە زەویەکە و سەربانەکانی سفت بن درز و کەلێنی تێدا نەبن.
د - پێویستە پەنجەرەکانی ناوچەی بەرهەم هێنان کراوە نەبن و نەکرێنەوە بۆ دەرەوە.
ه - دابین کردنی ژمارەیەکی پێویست لەدەست شۆر و تەوالێت بە شێوەیەکی دابڕاو لە ناوچەی بەرهەم هێنان.
و -پێویستە ڕووناکی کارگەکە تەواو گونجاو بێت.
ز - دابینکردنی سیستەمی ئاڵوگۆڕکردنی هەوای تەواو گونجاو بۆ چارەسەری هەوا لە کارگەکەدا.
ح - دەبێت بەشەکانی بەرهەم هێنانی بەتەواوی جیاکراوە بێت لە شوێنەکانی تری وە پێویستە ژووری ئامادەکردن دابڕاو بێت لە ژووری لەقوتوونان و لەپاکەت کردن .
گ - دەبێت نوسینگەی بەڕێوەبەر و بەشەکانی خزمەتگوزاری (چاکسازی ، پشوودان ، ژووری ئاڵوگۆڕی جلوبەرگ) و کۆگای هەڵگرتن جیاکراوە بن.
ی - پێویستە سیستەمی ئاوەڕۆی هەبێت.
ك - مادده خاوە سەرەتاییەکان لە قوتووی گونجاو و لێبڵ کراو دا دادەندرێت کە بە ئاشکرا لێی نووسرا بێت بە پێویستیەکانی ناسینەوەی و دڵنیایی هەڵگرتن و پارێزگاری کردن لە کۆگایەك دا کە ئامادە کراوە بۆ پێشوازی کردن لەماددەی خاوی سەرەتایی.

ل - پێویستە بەرهەمەکان بە شێوەیەکی سەلامەت هەڵبگیرێت لە کۆگای پێشوازی کردن لە بەرهەمی کۆتایدا و لێبڵ بکرێت بە کارتێکی ڕەنگ تایبەت کە وا بگەیەنێت کە پێویستە تاقیکردنەوەی بۆ بکرێت هەتاکو ئەو کاتەی پەسند دەکرێت یان دەگێردرێتەوە لەلایەن چاودێرانەوە ئەگەرنا لەناودەبرێن بەپێی پێوەرەکانی ڕێکخراوی تەندروستی جیهان.

(٢-٣) ئامێرو ئامرازەکان :

- دابینکردنی ئامێر و ئامرازی گونجاو لەهەموو بەشەکانی بەرهەمهێنان دا بەشێوەیەك گونجاو بێت لەگەڵ پراکتیکی بەرهەمهێنانی باش دا. (GMP)
- پێوەرەکانی چاودێری وچاکسازی خولی (دەوری) بۆ ئامێرەکان لەشوێنی بەرهەمهێناندا ڕەچاوبکرێت هەروەها چاودێری کۆگاکان بکرێت بۆ دڵنیابوون لەگونجاوی بەرکارهێنانی.
- پێویستە هەموو ڕووەکانی دەرەوەی ئامێرو ئامرازەکان بەرگری کاربێت بۆ هەڵمژینی هەر ماددەیەك یان کارلێککردن لەگەڵیدا وە پێویستە بەردەوام پاك بن.

(٢-٤) تاقیگەکان

ا- پێویستە کارگەکە تاقیگەی ئامادەکراوی هەبێت بە ئامێری پێویست بۆ شیکاری ئامادەکراوەکانی بەرهەمهێنان بۆ دڵنیابوون لەجۆری.

ب- دابینکردنی کارمەندی ڕاهێندراو و ئامادە بۆ ئەنجامدانی شیکاری پێویست.

ج- لەکاتی نەبونی توانای کارگە بۆ ئەنجامدانی هەندێك لەکارەکان دەتوانێت گرێ بەست لەگەڵ تاقیگەی تایبەت و متمانە پێکراوی وەزارەتی تەندروستی دا بکات ئەویش بەئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی.

(٢- ٥) ئاوو ئاوەڕۆ پاشماوە:

أ- پێویستە سەرچاوەیەکی جێگر بۆ ئاو و کارەبا دابین بکرێت لەگەڵ جێگرەوە بۆ هەر یەکێکیان.

ب- پێویستە سیستەمی چارەسەری ئاوی گونجاو بۆ ئامادەکردنی شێوەی دەرمانی و ئامادە کراوی کارگە کە دابین بکرێت.

ت- پێویستە چارەسەری ئاوی پیس و پاشماوەی شل بکرێت پێش هەناردەکردنی بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی تەندروستی گشتی.

پ- پێویستە وەزارەتی تەندروستی و بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی ئاگادار بکرێت بەو شێوازەی کە پاشماوەی ڕەقی پێ چارەسەر دەکرێت.

(٢- ٦)بەڵگە و تۆمارەکان:

ا- پێویستە هەموو بەرهەمەکانی کارگە پابەند بێت بە مەرجەکانی تۆماری بەرهەمی ڕووەکی سروشتی پزیشکی لەوەزارەتی تەندروستی .

ب- پێویستە کارگەکە فایلی سەرەکی بۆ ئامادەکراوەکە دابین کردبێت کە ئەمانەی لەخۆ گرتبێت : شێوازی دروست کردن ، شێوازی شیکار کردن ، پێکهاتەی ماددەکان.

ج- پێویستە کۆمپانیاکە فایلی بۆ گشت بەرهەمەکان هەبێت لە کارگەکەدا و فایلەکە پێویستە بۆ ماوەی (٥) ساڵ بپارێزرێت لەمێژووی بەرهەمهێنانەوە.

د- پارێزگاری كردن له بڕوانامەی شیكاری مادده خاوه سەرەتاییەكانی بەكارهاتوو له كارگەكەداو هەڵگرتنی بۆ ماوەی (٥) ساڵ .
ه - پێویسته بەڕێوەبەری هونەری كارگەكه و لێپرسراوی تاقیگه واژۆی ماددەی بەكارهاتوو بكەن له فایلی بەكارهاتووەكاندا به ڕیزبەندی هەریەكه لەسنوری تایبەتمەندیدا.
و-پێویسته لیستێك هەبێت بەناوی مادده سەرەكیەكانی پێكهێنەری بەرهەمەكان.

ماددەی (٦):

لایەنی مۆڵەتپێدەر: وەزارەتی تەندروستی لایەنی تایبەتمەنده به مۆلەتدان و تۆماركردنی كارگەكانی ئامادەكراوی ڕووەكی سروشتی پزیشكی و قوتووبەندكردنیان.
١- داواكاریەكانی مۆڵەتدان (طلبات الترخیص) دەبێت پێشكەش بكرێت لەلایەن خاوەنی پڕۆژەكه و بەرێوەبەری هونەری كارگه به ئیمزای خۆیان دەبێت .
٢- لەكاتی ڕەزامەندی سەرەتایی لەسەر داواكاری یاسایی له مۆلەتدانی كارگه ئەوا مۆڵەتی كارگه بەجێ دێت.
٣- ئەم داوا كاریانەش تەنها بۆ كارگه ڕێگه پێدراوەكان دەبێت.

ماددەی (٧):

مەرجی پێویست بۆ مۆڵەتی كردنەوەی شوێنی فرۆشتنی (ئامادەكراوی ڕووەكی سروشتی یاخود بەشێوەی ژەمی دەرمانی):
أ- بۆكردنەوی ئەم شوێنانه پێویسته داواكاریەك لەلایەن دەرچووی كۆلێژی دەرمانسازی (دەرمانسازێكی ڕێگەپێدراو) له لایەن سەندیكای دەرمانسازانی كوردستانەوه پێشكەش به وەزارەتی تەندروستی بكرێت به مەرجێك ئەو دەرمانسازه هیچ دامەزراوەیەكی تر وەك(دەرمانخانه ، كۆگا ، كۆمپانیا)ی به ناو نەبێت.
ب- ناوی شوێنەكه دەبێته شوێنی فرۆشتنی (ئامادەكراوی ڕووەكی سروشتی).
ت- ئەو دەرمانسازه بەرپرسیار دەبێت له كاروباری زانستی و كارگێڕی ئەو شوێنه دەبێت خۆی ئاماده دەبێت له كاتی كاركردنی ئەو شوێنه .

ماددەی (٨):

مەرجی پێویست بۆ مۆڵەتی كردنەوەی شوێنی فرۆشتنی(گژوگیای سروشتی).
أ- بۆ كردنەوەی ئەو شوێنانه پێویسته داواكاریەك پێشكەش به وەزارەتی تەندروستی بكرێت له ڕێگەی بەڕێوەبەرایەتیه گشتیه تەندروستیەكانی هەرێمی كوردستان.
ب- پێویسته داواكار بڕوانامەكەی یەكێك بێت لەمانەی خوارەوە:
١- بڕوانامەی كەمتر نەبێت له دەرچوانی پۆلی نۆیەمی بنەڕەتی و خولی تایبەتی بینی بێت له بواری گژوگیای سروشتی.
٢- داواكار بڕوانامەی تایبەتی هەبێت له بواری گژوگیای سروشتی له ناوەوه یان دەرەوەی هەرێمی كوردستان پەسەندكراو بێت له لایەن وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی حكومەتی هەرێمی كوردستان.

٣- داواكار دەرچووی (كۆلێژی پزیشكی ،پەیمانگای تەكنیكی پزیشكی/بەشی دەرمانسازی) بێت و خولی تایبەتی بینی بێت لەبواری گژوگیای سروشتی بەمەرجێك هیچ دامەزراوەیەكی تری پزیشكی بە ناو نەبێت .

ت- نابێت هیچ جۆرە ئامادەكراوێكی ڕووەكی بفرۆشیرێت جگە لە گژوگیای سروشتی بە ووشكی یان بە تەڕی بە شێوەی سروشتی خۆی بەبێ هیچ گۆڕانكاریەك.

پ- ناوی شوێنەكە دەبێتە شوێنی فرۆشتنی (گژوگیای سروشتی) .

ماددەی (٩):

ئەو شوێنانەی ئامادەكراون بۆ فرۆشتنی (ئامادەكراوی ڕووەكی سروشتی) ی و(گژوگیای سروشتی) پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدا بێت .

١- پێویستە ڕووبەری شوێنەكە لە (٢٥)م٢ كەمتر نەبێت.

٢- پێویستە ئامێرەكانی ساردكەرەوە (سپلیت - ثلاجەی) تێدابێت.

٣- پێویستە لەناوەوەی ژوورەكە (رەف) هەبێت بۆ دانان و هەڵگرتنی بەرهەكان.

٤- هەموو مەرجەكانی پاك و خاوێنی تێدابێت.

٥- هەڵواسینی مۆڵەتی كاركردن لە شوێنێكی گونجاو كە بتواندرێت ببیندرێت.

٦- دووری نێوان دوو شوێنی جیاواز لە (٥٠)مەتر كەمتر نەبێت.

ماددەی (١٠):

مەرجی فرۆشتنی ڕووەكی سروشتی پزیشكی.

بۆ فرۆشتنی ڕووەكی سروشتی لەم شوێنانە پێویستە ئەم مەرجە سەرەكیانە لەسەر پاكەتی ڕووەكەكە هەبێت.

١- پێویستە زانیارییەكانی سەر پاكەتی ڕووەكی سروشتی بە یەكێك لە زمانەكانی (كوردی - عربی - ئینگلیزی) بێت.

٢- نابێت بە هیچ شێوەیەك وێنە لەسەر قوتوو یا پاكێتی ڕووەكی سروشتی هەبێت كە ئاماژە بە چارەسەركردنی نەخۆشی بدات بەڵام دەتواندرێت بنوسرێت كە بۆچی بەكاردێت.

ماددەی (١١):

مەرجی پێویست بۆ نوسینی ماددەكە لەسەر قوتووی ئامادەكراوە ڕووەكیەكە یاخود شێوەی ژەمی دەرمانی:

بۆ نوسینی ناو و بڕی ماددە گیایەكە لەسەر قوتوو یان پاكێتی ئامادەكراوە ڕووەكیەكە پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدابێت.

١- ناوی زانستی.

٢- ناوی بازرگانی .

٣- ناوی ماددە سەرەكییەكان و بڕەكانیان.

٤- ناوی ماددە لاوەكیەكان و بڕەكانی.

٥- شێوەی ئامادەكراو وە ئەو بڕەی كە تێیدایە.

٦- (Dosage) وە ڕێگای وەرگرتن و بەكارهێنانی.

٧- Batch No

٨- ڕێکەوتی دروستکردن و بەسەرچوونی.
٩- هەبوونی(Leaflet) بۆ دیاری کردنی چۆنیەتی بەکارهێنانی ، وە هۆشداری کاریگەری لاوەکی ڕوونی پێکهاتەکان وە (بۆچی بەکاردێت ، چۆن بەکاردێت ، کەی بەکاردێت ، چەند جار لە ڕۆژێکدا، بۆ ماوەی چەند ڕۆژ یان هەفتە یان مانگ) ی بەکارهێنانی بەنوسین لەگەڵیدابێت. وە ئەو کەسە نابێت بەکاری بێنێت ، بۆ نمونە منداڵ ، ژنی سکپر ، پیر ، کەسێك نەخۆشی تری هەبێت.
١٠- ناوی ماددەکە بە زمانێکی زاندراو, (کوردی یان عربی) ، بە فۆنتێکی ئاسان بخوێندرێتەوە ، لەگەڵ ناوی زانستی (Botanical name) لەسەر پاکەتەکە بێت.
١١- گەر بەرهەمەکە لە ماددەیەك زیاتر بێت پێویستە ناوی پێکهاتەکانی بە شێوەیەك) لە زۆرەوە بۆ کەم (Descending Order – تێدا نوسرابێت.
١٢- بڕی ماددەکە (گرام) گەر وشك بوو ، یان قەبارەکەی (میللیلیتر) گەر شلە بوو.
١٣- ناوو شوێنی بەرهەمهێنانی بەرهەمەکە لەگەڵ ژمارەی مۆڵەت و بەرواری مۆڵەت.

ماددەی (١٢):

مەرجە گشتیەکانی کردنەوەی شوێنی فرۆشتنی ڕووەکی سروشتی پزیشکی:
١- نابێت هیچ جۆرە کاری پزیشکی و چارەسەری ئەنجام بدرێت لە شوێنی فرۆشتنی ڕووەکی سروشتی پزیشکی , وەنابێت هیچ جۆرە پڕو پاگەندەیەکی چارەسەری نەخۆش لەسەر ڕووکارو جامخانەی شوێنەکە بنووسرێت.
٢- پێویستە پێکهاتە ڕووەکیەکان لەلایەن (KMCA) ەوە ڕێگەپێدانی هەبێت.
٣- ڕێکارەکانی هاوردەکردنی ئامادەکراوی ڕووەکی وشێوەی ژەمی دەرمانی و ، دانانی نرخ و دابەشکردن وە پشکنین وەکو هەر دەرمانێکی تر لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی پشکنین و کۆنترۆلکردنی جۆری (KMCA) دەبێت.
٤- پێویستە ئامادەکراوی ڕووەکی وشێوەی ژەمی دەرمانی وەکو پێکهاتە لەلایەن دەستەی باڵای پەسند کردنی ئامادەکراوی ڕووەکی وشێوەی ژەمی دەرمانی لەوەزارەتی تەندروستی پەسندکرابێت.
٥- هیچ ئامادەکراوێکی ڕووەکی سروشتی و شێوەی ژەمی دەرمانی نابێت بفرۆشرێت یاخود بەکاربهێندرێت تا دوای گەڕانەوەی ئەنجامی پشکنین لە بەڕێوەبەرایەتی (KMCA) وە ڕێگەپێدانی (اطلاق الصرف) وەردەگرێت.
٦- دەکرێت ئامادەکراوی ڕووەکی وشێوەی ژەمی دەرمانی سەرەکی (Raw material) بفرۆشرێت بەمەرجێك.
أ- پێناسەی گیا سەرەکیەکە یان ماددە خاوەکە (Raw Material) و ناوی بەرهەمەکە وشوێنی ڕواندن و چنینەوەی ، لەگەڵ سیفاتە فیزیاییە ناسراوەکانی بەرهەمەکە بزاندرێت.
ب-تایبەتمەندیەکانی (Raw material Specifications) ماددەخاوەکەی لەسەربێت کەئەمانە دەگرێتەوە :

١ -زۆرترین بڕی شێ. (Moisture Max %)
٢ -کەمترین پێکهاتەی چالاك لەگیاکەدا کە بۆ مەبەستی چارەسەری دیاریکراو بەکاردێت ، بۆ نمونە کەمترین ڕۆنی هەڵچو (Vo Min %) کە لەپلەی گەرمی ژووردا و بەتێپەڕبوونی کات کەم دەبێتەوە.
٧- ئەو کەسەی کە مۆڵەت دراوە دەبێت کارەکانی ئەو شوێنە بەڕێوەببات وە بەرپرس دەبێت لە ڕووی زانستی و یاسایی.

مەرجەکانی مۆڵەت پێدان:

١ -وەزارەتی تەندروستی/بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستی بەرپرسە لەپێدانی مۆڵەتی کارکردن.
٢ -بەڵگەنامەی پێویست بۆ کردنەوەی شوێنی (فرۆشتنی ئامادەکراو ڕووەکی سروشتی وگژوگیای سروشتی) بریتییە لە:-
أ- بڕوانامەی دەرچوونی (ڕەسەن) پەسەندکراو بێت لەلایەن وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی یان وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان.
ب- گرێبەستی شوێن (عقد ایجار).
ت- ناوی بازرگانی (دیاریکردنی لەژووری بازرگانی).
ج- ناوی شوێنەکە دەبێت بە (شوێنی فرۆشتنی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی) یان(شوێنی فرۆشتنی گژوگیای سروشتی).

ماددەی (١٤):

لەلایەن تیمەکانی وەزارەتی تەندروستی چاودێری و بە دواداچوونی بۆشوێنی مۆڵەتپێدراو دەکرێت وە پێکهێنانی لیژنەی لاوەکی لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان بۆ هەمان مەبەست دروست دەکرێت.

ماددەی (١٥):

فرۆشتنی ئامادەکراوی ڕووەکی و بەرهەمە سروشتیەکان یان شێوەی دەرمانی کە لێی پێك دێت لێی قوتووبەندکراوە لە ڕووەکی پزیشکی لەناوەندەکانی فرۆشتنی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی پزیشکی و دەرمانخانە مۆڵەتدراوەکاندا چڕدەکرێتەوە.

ماددەی (١٦):

چاودێری لەسەر شێوەی دەرمانی کە پێکهاتووە لە ڕووەکی پزیشکی یان ئامادەکراوی ڕووەکی یان بەرهەمی سروشتی لەدەرمانخانەکان و ناوەندەکانی فرۆشتنی ئامادەکراوی رووەکی سروشتی پزیشکی وکۆگاکانی دەرمان دەمێنێ بەپێی یاسا کارپێکراوەکانی وەزارەتی تەندروستی وسەندیکایی دەرمانسازان جێبەجێ دەکرێت.

ماددەی (١٧):

لە شوێنەکانی فرۆشتنی ڕووەکی سروشتی پزیشکی و گژوگیای سروشتی ڕێگە نادرێت هیچ جۆرە چارەسەرێك بکرێت بەچارەسەری پزیشکی و چارەسەری جێگرەوە (طب البديل) یشەوە وەکوو (کەڵەشاخ وبرینکاری وزەروو ودەستکاری....هتد).

ماددەی (١٨):

ڕێگە نادرێت لە شوێنەکانی فرۆشتنی گژوگیای سروشتی گیراوەی ڕووەکی ئامادە بکرێت یان دروست بکرێت و بفرۆشرێت.

ماددەی (١٩):

ڕێگە نادرێت لە شوێنەکانی فرۆشتنی گژو گیای کوردەواری (عەتارەکان) گیایەکان بە سیفەتی چارەسەری بفرۆشن.

ماددەی(٢٠):

هەموو جۆرە بانگەشەیەکی فرۆشتنی ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی و گژوگیای سروشتی بە ڕێگای social media ,) ڕادیۆو تەلەفزیۆن قەدەغەیە.

ماددەی(٢١):

هەموو ئەو بەرهەمانەی بەکاردێت بۆ (دابەزاندن وزیادکردنی کێش، جوانکاری ، لاوازی سێکسی...هتد) قەدەغەیە بفرۆشرێت لە شوێنەکانی (فرۆشتنی گژوگیای سروشتی)ی و لەپەیجەکانی تۆڕە کۆمەڵایەتیەکان بە شێوەی ئۆنڵاین.

ماددەی(٢٢):

کردنەوەی خولی ڕاهێنانی ساڵانە بۆ خاوەن بڕوانامەی شوێنەکانی فرۆشتنی (ئامادەکراوی ڕووەکی سروشتی وگژوگیای سروشتی) لە لایەن کەسانی پسپۆڕی ئەم بوارانە دەبێت بە هاوکاری لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی(کۆلیژی دەرمانسازی) و وەزارەتی تەندروستی.

ماددەی (٢٣):

کار بە ڕێنمایی ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠١٩) ناکرێت وبە هەڵوەشێندراو هەژمار دەکرێت.

ماددەی (٢٤):

کار بە هیچ ڕێنماییەك نەکرێت کە هاو دژە لەگەڵ ئەم ڕێنماییە .

ماددەی (٢٥):

ئەم ڕێنماییە کاری پێدەکرێت لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وقایعی کوردستان).

سامان بەرزنجی
وەزیری تەندروستی